

„Rzeźba w przestrzeni publicznej dla Niepodległej – 2022”

Krzysztof M. Bednarski

Hommage à Maria Jarema – Kraków Jaremiance

Odsłonięcie rzeźby

Data: 10.11.2022, godz. 12

Miejsce: Galeria Sztuki Współczesnej Bunkier Sztuki, plac Szczepański 3a

Galeria Bunkier Sztuki została beneficjentem programu „Rzeźba w przestrzeni publicznej dla Niepodległej – 2022” prowadzonego przez Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku. Projekt jest dofinansowany z budżetu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a wkład własny instytucja otrzymała od swojego organizatora – Gminy Miejskiej Kraków. To pierwszy w Polsce program dotacyjny przeznaczony na inwestycje w zakresie realizacji form rzeźbiarskich w przestrzeni publicznej.

W ramach projektu Krzysztof M. Bednarski stworzył kompozycję *Hommage à Maria Jarema – Kraków Jaremiance*, poświęconą jednej z najwybitniejszych polskich artystek XX wieku – Marii Jaremie. Zaproponowana przez rzeźbiarza forma inspirowana jest twórczością graficzną i malarską Jaremianki oraz stanowi nawiązanie do jej ostatniego dzieła pt. *Figura*.

Pomnik jest wyrazem świadomie konstruowanej polityki historycznej, w której wybór uhonorowanej postaci następuje zarówno ze względu na jej dorobek, jak i biografię. Życiorys Marii Jaremy jest ściśle powiązany z historią naszego miasta, w tym z doświadczeniem życia w okupowanym Krakowie, którego reminiscencje odnajdziemy w jej twórczości.

Maria Jarema była jedną z najbarwniejszych postaci okresu międzywojennego i wiodącą osobowością powojennej sceny artystycznej Krakowa. Wystawiała swoje prace w zagranicznych galeriach, czego zwieńczeniem były udział w weneckim Biennale i zdobycie tam Nagrody im. Francesco Nullo. Rzeźbiarka, określana mianem artystki „rewolucji abstrakcyjnej”, liderki, inspiratorki, spajała ze sobą kilka pokoleń krakowskiej

bohemy artystycznej. Ustawienie przez Galerię Sztuki Współczesnej upamiętniającego ją pomnika wpisuje się w misję instytucji, która od dekad służy prezentacji najciekawszych artystów i najważniejszych zjawisk krakowskiej sceny artystycznej.

MIEJSCE

Obecnie Maria Jarema funkcjonuje w przestrzeni publicznej jedynie jako autorka modelu, według którego Wanda Czelkowska w 2006 roku zrealizowała na Plantach, u wylotu ulicy Franciszkańskiej, nieopodal Filharmonii Krakowskiej, *Fontannę Fryderyka Chopina*. Koncepcja Jaremianki zgłoszona na konkurs w 1949 roku doczekała się realizacji dopiero po 57 latach, gdyż w momencie powstania – podobnie jak większość jej projektów przeznaczonych do przestrzeni miejskiej – nie spełniała wymagań sztuki „narodowej w formie i socjalistycznej w treści”.

Krakowianie dostrzegają, że wśród monumentów na terenie Plant kobiety właściwie nie są reprezentowane. Jak dotąd powstał *Pomnik Królowej Jadwigi i Władysława Jagiełły* oraz dwa pomniki odnoszące się do postaci literackich: Lilli Wenedy oraz Grażyny – pierwszy dedykowany Juliuszowi Słowackiemu, drugi Adamowi Mickiewiczowi. Wspomniane realizacje mają anachroniczną, akademicką formułę. Pomnik autorstwa Krzysztofa M. Bednarskiego reprezentuje nowe podejście do przestrzeni miasta, jej funkcji i symboliki. Jego sercu bliska jest idea „pomnika-miejsca-rzeźby-zdarzenia” zaproponowana przez prof. Waldemara Baraniewskiego – formy, która zostaje zapamiętana, bo nie pozostawia widza obojętnym.

Rzeźba usytuowana jest w obrębie zabytkowego Starego Miasta, przestrzeni szczególnie, która służy nie tylko mieszkańcom, ale również milionom turystów z Polski i zagranicy corocznie odwiedzającym Kraków.

Dla Galerii Bunkier Sztuki odsłonięcie monumentu to wyjątkowe wydarzenie wobec prowadzonej modernizacji siedziby, przed którą zlokalizowano rzeźbę. Jest to zdarzenie preinaugurujące powrót działalności wystawienniczej, a w przyszłości być może nowy znak rozpoznawczy instytucji.

PROGRAM EDUKACYJNY

Monument *Hommage à Maria Jarema* stał się inspiracją do zaplanowania wielu działań o charakterze edukacyjnym i popularyzatorskim. W planach znajdują się m.in. zajęcia warsztatowe z zakresu poznawania tajników sztuki rzeźbiarskiej adresowane do młodzieży szkolnej oraz karty pracy, które przygotowują uczniów szkół średnich do analizy

dzieła na egzaminie maturalnym z historii sztuki. Dla najmłodszych odbiorców zostaną zorganizowane warsztaty plastyczne w plenerze. Dzieci będą mogły stworzyć własne formy rzeźbiarskie. Dorosłych gości Galerii czekają spacerowe szlakiem rzeźb na Plantach, w trakcie których zostaną im przybliżone tendencje rzeźbiarskie XX wieku oraz sylwetki twórców form zlokalizowanych wokół Starego Miasta.

W ramach realizacji projektu zadbano o jego dostępność dla osób ze specjalnymi potrzebami – przygotowano punkty uwagi, tablicę z planem tyflograficznym i tekstem brajlowskim oraz audiodeskrypcję dzieła wraz z nagraniem z tłumaczeniem na polski język migowy. W trakcie osadzenia pomnika uwzględniono również rozwiązanie technologiczne adresowane do osób niewidomych polegające na zlokalizowaniu nadajnika Beacon zintegrowanego z systemem YourWay.

Maria Jarema (1908–1958)

Rzeźbiarka, malarka, projektantka scenografii i kostiumów teatralnych, urodzona w Starym Samborze. Absolwentka ASP w Krakowie (1929–1935, pracownia rzeźbiarska prof. Xawerego Dunikowskiego). Zaliczana do grona najwybitniejszych polskich twórców XX wieku. W latach 1933–1937 współtworzyła Pierwszą Grupę Krakowską. W latach 30. zaangażowana była w inicjatywy teatralne – eksperymentalny teatr plastyczny Cricot (razem z bratem Józefem) oraz teatrzyk satyry politycznej „Szopka krakowska”. W latach 1937–1938 przebywała na stypendium artystycznym w Paryżu.

Jaremianka w latach 30. uprawiała przede wszystkim twórczość rzeźbiarską, nawiązującą stylistycznie i ideologicznie kubizmu i formizmu (*Głowa, Akt* czy *Kompozycja*). W okresie okupacji hitlerowskiej działała w tajnym ruchu artystycznym, współpracowała z komunistyczną grupą konspiracyjną Polska Ludowa, a także pracowała w Kawiarni Plastyków przy ulicy Łobzowskiej i w warsztacie lalek artystycznych przy Radzie Głównej Opiekuńczej. W 1945 roku Jaremianka przyłączyła się do Grupy Młodych Plastyków. Brała udział we wspólnych wystawach grupy, a także prezentacjach o szerszym zasięgu – Wystawach Sztuki Nowoczesnej (1948/1949 w Krakowie oraz w 1957 i pośmiertnie w 1959 w Warszawie). W latach 1949–1956 w reakcji na zmianę liberalnego dotąd kursu w polityce kulturalnej nie uczestniczyła w oficjalnym życiu artystycznym. W 1951 roku powstały pierwsze prace wykonane w technice monotypii, którą artystka łączyła z farbami olejnymi i temperą (cykle *Postacie, Figury, Głowy, Chwyty, Wyrazy, Filtry, Penetracje* i *Rytmy*). Od 1956 roku była zaangażowana w działalność eksperymentalnego teatru Cricot II utworzonego przez Tadeusza Kantora, a od 1957 roku reaktywowanej Grupy Krakowskiej. W 1958 roku odbyła się pierwsza indywidualna wystawa jej prac w warszawskiej galerii Kordegarda.

Nominowana do nagrody Guggenheima (1956), otrzymała nagrodę miasta Krakowa za całokształt twórczości artystycznej (1957) oraz nagrodę imienia Francesco Nullo na 29. Biennale w Wenecji (1958). Jej prace prezentowane były pośmiertnie na Biennale w São Paulo, a także na wystawach w Stanach Zjednoczonych, Francji, Niemczech, Szwajcarii. Obecnie dzieła Jaremianki znajdują się w licznych muzeach i zbiorach prywatnych, m.in. w Muzeach Narodowych w Warszawie, Krakowie i Wrocławiu, Muzeum Sztuki w Łodzi, Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku.

Krzysztof M. Bednarski (ur. 1953)

Rzeźbiarz urodzony w Krakowie. Absolwent ASP w Warszawie (1973–1978, pracownia prof. Jerzego Jarnuszkiewicza i prof. Oskara Hansena). Aktywnie uprawia różne dyscypliny twórcze. Od 1986 roku mieszka w Rzymie; intensywnie obecny również na polskiej scenie artystycznej. We wczesnych pracach odnosił się do propagandy komunistycznej oraz sytuacji w stanie wojennym. Jego najbardziej znaną realizacją jest instalacja *Moby Dick* (1987). Autor kilkunastu nagrobków wybitnych ludzi kultury, m.in. Krzysztofa Kieślowskiego, Ryszarda Cieślaka, Wojciecha Fangora, Krzysztofa Krauzego, Tomasza Stańki; sarkofagów Krzysztofa Pendereckiego i Adama Zagajewskiego w Panteonie Narodowym w Krakowie; pomników Federico Felliniego w Rimini oraz Fryderyka Chopina w Wiedniu. Laureat wielu prestiżowych nagród, m.in. Katarzyny Kobro (2004), Złotej Sowy Polonii (2012), Franco Cuomo International Award (2017), Leopolda Staffa – POMOST (Warszawa 2019). Odznaczony Złotym Medalem Zasłużony Kulturze Gloria Artis (2011). Jego prace były eksponowane na ponad stu wystawach indywidualnych oraz na ponad pięciuset wystawach zbiorowych. Dzieła Bednarskiego znajdują się w najważniejszych polskich i zagranicznych kolekcjach sztuki współczesnej.

Krzysztof M. Bednarski, *Homage à Maria Jarema – Kraków Jaremiance*, 2022, rzeźba,
230 × 120 × 40 cm, fot. K. Purchalak

Krzysztof M. Bednarski, *Homage à Maria Jarema – Kraków Jaremiance*, 2022, rzeźba,
230 × 120 × 40 cm, fot. K. Purchalak

Dofinansowano ze środków programu własnego Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku pn. „Rzeźba w przestrzeni publicznej dla Niepodległej – 2022” pochodzących z budżetu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Zadanie finansowane ze środków Gminy Miejskiej Kraków

Wsparcie

Partner medialny

GALERIA SZTUKI WSPÓŁCZESNEJ BUNKIER SZTUKI – INSTYTUCJA KULTURY
MIASTA KRAKOWA

KONTAKT DLA MEDIÓW:

Paulina Zarzycka
zarzycka@bunkier.art.pl
+48 535 005 179